

MEDEDELING AAN DE VLAAMSE REGERING

Betreft: conceptnota betreffende de oprichting van de Vlaamse “Informatie- en screeningsdienst op de lokale geloofsgemeenschappen”

Samenvatting

Om een adequate informatievergaring en professionele screening van de lokale geloofsgemeenschappen te realiseren, werd in het Regeerakkoord voorzien in de oprichting van een nieuwe Vlaamse dienst. Deze nota behandelt de doelstelling en de oprichting van deze Vlaamse dienst op de lokale geloofsgemeenschappen (werknaam ‘Informatie- en screeningsdienst op de lokale geloofsgemeenschappen’).

1. SITUERING

A. BELEIDSVELD/BELEIDSDOELSTELLING

Sinds 2001 zijn de gewesten bevoegd voor de kerkfabrieken en de instellingen die belast zijn met het beheer van de temporalien van de erkende erediensten, met uitzondering van de erkenning van de erediensten en de wedden en pensioenen van de bedienaars der erediensten. De gewesten beschikken dus over de mogelijkheid om de organisatie en werking, het toezicht en de financiering van die openbare instellingen te regelen. De basisregels voor de besturen van de erkende geloofsgemeenschappen in Vlaanderen zijn bepaald bij het decreet van 7 mei 2004 betreffende de materiële organisatie en werking van de erkende erediensten (hierna: eredienstendecreet).

De Vlaamse Regering erkent de plaatselijke geloofsgemeenschappen van de (door de federale overheid erkende) erediensten. De criteria die daarbij gelden zijn opgenomen in het besluit van de Vlaamse Regering van 30 september 2005 houdende vaststelling van de criteria voor de erkenning van de plaatselijke geloofsgemeenschappen van de erkende erediensten (hierna: erkenningsbesluit). Dit erkenningsbesluit bepaalt aan welke inhoudelijke voorwaarden een geloofsgemeenschap moet voldoen om erkend te worden, hoe die erkenning aangevraagd kan worden en in welke gevallen de Vlaamse Regering een erkenning kan opheffen.

Tijdens de vorige Vlaamse regeerperiode werd duidelijk dat het regelgevend kader en de criteria voor de erkenning van de lokale geloofsgemeenschappen niet meer aangepast zijn aan de noden van vandaag. Bovendien bleek de noodzakelijke informatie om erkenningsdossiers te kunnen beoordelen soms onvoldoende beschikbaar te zijn. Het gaat daarbij om informatie met betrekking tot de bestuurlijke gegevens van de lokale geloofsgemeenschappen, maar ook om informatie i.v.m. veiligheidsaspecten of samenlevingsaspecten.

De Vlaamse Regering wil de gerezen problematiek aanpakken. Het Vlaams regeerakkoord 2019-2024 bepaalt in het deel “Binnenlands bestuur en stedenbeleid” onder de hoofding “Duidelijk kader erkenning lokale geloofsgemeenschappen” het volgende:

“We passen de bestaande regels binnen de Vlaamse bevoegdheden maximaal aan in lijn met de aanbevelingen van de studie van professor dr. Rik Torfs:

- *Lokale geloofsgemeenschappen die willen erkend worden en de bijbehorende financiering wensen te ontvangen, moeten een wachtperiode van vier jaar met gunstig gevolg doorlopen hebben. De reeds erkende geloofsgemeenschappen krijgen één jaar tijd om zich te conformeren aan de nieuwe regelgeving. Deze procedure is ook van toepassing op de aanvraagdossiers die vóór 1 juli 2019 ingediend zijn. Op financieel vlak wordt geopteerd voor verscherpte transparantie. Zo komt er een verbod op buitenlandse financiering die rechtstreeks of onrechtstreeks afbreuk doet aan de onafhankelijkheid van de gemeenschap en verband houdt met extremisme. Daarnaast wordt het verplicht om bij de jaarrekening de herkomst te vermelden van giften en wordt de jaarrekening bijgevoegd van vzw's of andere instellingen die verbonden zijn met de lokale geloofsgemeenschap. De Vlaamse overheid houdt toezicht op de handhaving van de regels door de betreffende verantwoordelijke besturen.*
- *Om een professionele screening op basis van de nieuwe criteria te kunnen realiseren wordt een Vlaamse dienst opgericht met de nodige competenties terzake.*
- *Het gebruik van het Nederlands in de context die de taalwetgeving voorziet, wordt meegenomen in de erkenningsvoorwaarden.*
- *Wat de handhaving van de erkenningscriteria betreft, voorzien we dat de verkiezing van de bestuursorganen van alle erkende lokale geloofsgemeenschappen op dezelfde dag gebeurt. Zo wordt de opvolging van de vervanging van de bestuursorganen duidelijker.*
- *Daarnaast voorzien we een uitgebreider palet aan sanctioneringsmogelijkheden. Vandaag bestaat maar één sanctie, de opheffing van de erkenning. We werken een meer gelaagd sanctieapparaat uit om de effectiviteit van de handhaving te versterken (gedeeltelijke inhouding van de tekortendekking, tijdelijke opheffing van de erkenning...).*
- *Ten slotte maken we afspraken met de federale overheid over het inschakelen van de lokale integrale veiligheidscellen als actor om mogelijke inbreuken van de geloofsgemeenschap tegen de Grondwet en het EVRM vast te stellen.*
- *De bestaande vrijstelling van onroerende voorheffing voor openbare erediensten of vrijzinnige dienstverleningen geldt in de toekomst enkel nog voor erkende lokale geloofsgemeenschappen.”*

In de beleidsnota binnenlands bestuur en stedenbeleid 2019-2024 wordt dit verder geconcretiseerd:

“We passen de bestaande regels binnen de Vlaamse bevoegdheden maximaal aan in lijn met de aanbevelingen van de studie van professor dr. Rik Torfs. Dit betekent dat zowel het decreet van 7 mei 2004 betreffende de materiële organisatie en werking van de erkende erediensten als het besluit Vlaamse Regering 30 september 2005 houdende vaststelling van de criteria voor de erkenning van de plaatselijke kerk- en geloofsgemeenschappen van de erkende erediensten wordt gewijzigd. De erkenningscriteria worden verduidelijkt alsook de handhaving van de erkenningscriteria.

Lokale geloofsgemeenschappen die willen erkend worden en de bijbehorende financiering wensen te ontvangen, moeten een wachtperiode van vier jaar met gunstig gevolg doorlopen hebben.

De reeds erkende geloofsgemeenschappen krijgen één jaar tijd om zich te conformeren aan de nieuwe regelgeving. Deze procedure is ook van toepassing op de aanvraagdossiers die vóór 1 juli 2019 ingediend zijn.

De nadruk zal worden gelegd op financiële transparantie zowel bij de erkenning als na de erkenning. Het zal verplicht worden om bij de jaarrekening de herkomst van de giften te vermelden en de jaarrekeningen van vzw's of andere instellingen die verbonden zijn met de lokale geloofsgemeenschap. Zo komt er een verbod op buitenlandse financiering die rechtstreeks of onrechtstreeks afbreuk doet aan de onafhankelijkheid van de gemeenschap en verband houdt met extremisme. De Vlaamse overheid houdt toezicht op de handhaving van de regels door de betreffende verantwoordelijke besturen.

Om de informatiepositie te versterken, zal een bestuurlijke informatiedienst opgericht worden, die de beschikbare informatie met betrekking tot moskeeën verzamelt, vervolledigt en vergelijkt. Alle informatie, zowel vanuit veiligheids- als vanuit samenlevingsperspectief, die nuttig kan zijn in de beoordeling van moskeeën wordt hier verzameld.

Het gebruik van het Nederlands in de context die de taalwetgeving voorziet, wordt meegenomen in de erkenningsvoorwaarden.

Wat de handhaving van de erkenningscriteria betreft, voorzien we dat de verkiezing van de bestuursorganen van alle erkende lokale geloofsgemeenschappen op dezelfde dag gebeurt. Zo wordt de opvolging van de vervanging van de bestuursorganen duidelijker.

Daarnaast voorzien we een uitgebreider palet aan sanctioneringsmogelijkheden. Vandaag bestaat maar één sanctie, de opheffing van de erkenning. We werken een meer gelaagd sanctieapparaat uit om de effectiviteit van de handhaving te versterken (gedeeltelijke inhouding van de tekortendekking, tijdelijke opheffing van de erkenning...).

Ten slotte maken we afspraken met de federale overheid over het inschakelen van de lokale integrale veiligheidscellen als actor om mogelijke inbreuken van de geloofsgemeenschap tegen de Grondwet en het EVRM (Europees Verdrag voor de rechten van de Mens) vast te stellen. De bestaande vrijstelling van onroerende voorheffing voor openbare erediensten of vrijzinnige dienstverleningen geldt in de toekomst enkel nog voor erkende lokale geloofsgemeenschappen."

De studie van professor R. Torfs (KU Leuven) waarnaar verwezen wordt, ging dieper in op de erkenningscriteria en de handhavingproblematiek. Wat de informatie- en screeningsdienst betreft, zijn volgende beleidsdoelstellingen uit deze studie relevant m.b.t. de oprichting van de nieuwe Vlaamse dienst :

1. Tweetrapssysteem

het voorstel bestaat erin dat, alvorens een geloofsgemeenschap erkend kan worden, zij gedurende een bepaalde tijd al moet voldoen aan bepaalde administratieve verplichtingen. Als een geloofsgemeenschap niet zou voldoen, kan de erkenning worden uitgesteld. Wordt de geloofsgemeenschap op het einde van de wachtperiode niet erkend, komt zij niet meer voor erkenning in aanmerking. Op die manier kan de overheid vermijden dat geloofsgemeenschappen onterecht worden erkend en bijgevolg dat erkenningen moeten worden ingetrokken. Dit vergt vanuit de lokale overheid een regelmatige opvolging en controle van de geloofsgemeenschap.

2. *Voorstel van een **degelijke en permanente informatievergaring en informatieuitwisseling** : op dit ogenblik is er duidelijk een onvoldoende uitwisseling van informatie tussen de diverse overheden. Daarnaast loopt er heel wat mis met de informatievergaring waardoor de toezichthoudende overheid niet op de hoogte is van de eventuele verandering van de eredienstbedienaar, verandering van het gebouw van de eredienst, verandering van het adres van de religieuze entiteit,... De studie ziet hierbij mogelijkheden in de informatieuitwisseling met de lokale integrale veiligheidscellen.*
3. *Voorstellen betreffende de **handhaving nà de erkenning** : de studie pleit voor de invoering van een **genuanceerd sanctioneringsapparaat**. De erkenningscriteria alsook de sanctioneringsmogelijkheden zullen aan bod komen in het voorstel van wijziging van het erkenningsdecreet.*

Deze nota gaat dieper in op de op te richten Vlaamse dienst op de lokale geloofsgemeenschappen (werknaam 'Informatie- en screeningsdienst op de lokale geloofsgemeenschappen') die op een professionele manier nieuwe lokale geloofsgemeenschappen, alsook de reeds erkende geloofsgemeenschappen, moet kunnen screenen op de wijze waarop ze (blijvend) tegemoetkomen aan de vernieuwde erkenningscriteria.

2. INHOUD

A. DE INFORMATIE- EN SCREENINGSDIENST : TAAKSTELLINGEN

De Informatie- en screeningsdienst op de lokale geloofsgemeenschappen zal volgende opdrachten uitvoeren.

A.1 Informatievergaring

De eerste opdracht van de informatie- en screeningsdienst op de lokale geloofsgemeenschappen bestaat uit **het verzamelen van informatie** ten behoeve van de bevoegde Vlaamse minister. De minister moet immers op grond van accurate, volledige en actuele informatie beslissingen kunnen nemen in de dossiers op de lokale geloofsgemeenschappen die hem worden voorgelegd.

- Tijdens de wachtperiode
Tijdens de wachtperiode moet de informatie- en screeningsdienst toegang krijgen tot alle documenten die bij de aanvraag werden ingediend.

De informatie- en screeningsdienst staat in permanent contact met de diensten van ABB alsook de representatieve organen van de erkende erediensten.

Wanneer de aangereikte informatie ontoereikend of onvolledig is, wordt dit aan het betreffend representatief orgaan meegedeeld, die de geloofsgemeenschap kan begeleiden in haar proces naar erkenning. Het is aan de representatieve organen om hun geloofsgemeenschappen steeds op de hoogte te houden van de verplichtingen die zowel voor als nà de erkenning op hun zullen rusten en hoe zij deze kunnen vervullen.

- Bij de erkenning
De informatie- en screeningsdienst op de lokale geloofsgemeenschappen geeft bij einde van de wachtperiode gefundeerd advies aan de bevoegde Vlaamse minister of de betreffende geloofsgemeenschap aan alle voorwaarden heeft voldaan om erkend te kunnen worden. Op die manier wordt vermeden dat geloofsgemeenschappen onterecht worden erkend.

- Na de erkenning
Ook na de erkenning moet een geloofsgemeenschap voldoen aan alle erkenningscriteria en administratieve en financiële verplichtingen. Dit vergt dan ook een permanente opvolging. Sommige criteria kunnen door huidige controleinstanties worden opgevolgd. Andere facetten worden best opgevolgd door de informatie- en screeningdienst op de lokale geloofsgemeenschappen, die hiervoor blijvend informatie vergaart. Zij moet hiervoor
 - toegang hebben tot alle ingediende documenten (ook na de erkenning),
 - rechtstreeks informatie kunnen opvragen bij de lokale geloofsgemeenschappen, alsook informatie uitwisselen met andere diensten (zie verder);
 - kennis krijgen van het jaarlijks verslag van de diensten van de veiligheid van de staat
 - ...

A.2 Periodieke informatieuitwisseling

Met het uitwisselen van informatie wordt bedoeld: het verzamelen, vervolledigen, vergelijken en blijvend actualiseren van alle informatie vanuit veiligheids-, bestuurlijk- en samenlevingsperspectief, die nuttig kan zijn in de beoordeling van het voldoen aan de erkenningscriteria.

De informatie- en screeningsdienst op de lokale geloofsgemeenschappen staat in voor een goede informatieuitwisseling tussen de FOD Justitie, het Agentschap Binnenlands Bestuur en de cluster Justitie en Handhaving. Zij ziet er in het bijzonder op toe dat de ingewonnen relevante informatie wordt uitgewisseld die nuttig kan zijn in de beoordeling van de aanvraag tot erkenning en de verplichting tot naleven van de voorwaarden na de erkenning en dit ten behoeve van de bevoegde Vlaamse minister. De informatie die primair wordt ingewonnen voor deze doeleinden, wordt in het bijzonder uitgewisseld met de diensten van de veiligheid van de staat alsook met de verbindingsofficier geïntegreerde politie en afgetoetst met de informatie die zij ontvangt van deze diensten.

Daarnaast wisselt de informatie- en screeningsdienst op de lokale geloofsgemeenschappen informatie uit met de andere diensten gerelateerd aan het specifieke werkveld: de burgemeesters, de information officers, de politiezones, de lokale verbindingsofficieren, de LIVC's, de radicaliseringsambtenaren, de representatieve organen...

Ten behoeve van alle betrokken partners in het werkveld kan een computerprogramma ontwikkeld worden waarin alle data wordt opgeslagen en actueel bijgehouden, alle documenten kunnen worden ingelezen en geraadpleegd.

A.3 Rol in de handhaving na erkenning van de lokale geloofsgemeenschappen

Zoals hierboven gestipuleerd, heeft de Informatie- en screeningdienst op de lokale geloofsgemeenschappen tevens tot taak na de erkenning van een geloofsgemeenschap, deze permanent op te volgen en mogelijke inbreuken te detecteren en te onderzoeken.

De vaststellingen gebeuren in het kader van een bestuurlijk opsporingsonderzoek. De Informatie- en screeningdienst krijgt hiervoor specifieke toezichtsrechten toegekend, die zij kan aanwenden tijdens het opsporingsonderzoek.

Wanneer een inbreuk op de erkenningscriteria of de administratieve verplichtingen wordt vastgesteld en/of signalen worden ontvangen van mogelijke radicalisering en/of groeiende buitenlandse invloed, maakt zij hiervan verslag op ten behoeve van de bevoegde Vlaamse minister m.h.o. op het nemen van maatregelen en het opleggen van sancties.

Dit is te onderscheiden van het algemeen bestuurlijk toezicht dat de toezichthoudende overheid de mogelijkheid geeft om beslissingen van erediensbesturen te schorsen of te vernietigen.

Voor de uitwerking van deze rol kunnen onder andere het kaderdecreet bestuurlijke handhaving alsook het auditdecreet inspiratie bieden.

B. OPERATIONALISERING

B.1 temporele aanpak

- De effectieve en formele start van de Informatie- en screeningdienst op de lokale geloofsgemeenschappen moet quasi gelijktijdig verlopen met de definitieve afronding en inwerkingtreding van de nieuwe decretale basis voor de erkenningen van lokale geloofsgemeenschappen. Dit wordt op dit moment voorzien op 01.09.2021. De oprichting van deze dienst moet dan ook prioritair worden aangepakt.
- De Vlaamse Regering zal zich voordien uitspreken over de hiertoe noodzakelijke beslissingen, in het bijzonder over de positionering van de dienst binnen de structuur van de Vlaamse overheid en over het personeelsplan, nadat de projectleider hiertoe de nodige voorbereidingen heeft getroffen (zie verder).
- In de opbouwfase (periode tot 01.09.2021) kunnen reeds effectieve taken worden opgenomen in hangende dossiers om ervaring en know how te ontwikkelen en zich binnen het concrete werkveld te situeren. Tijdens de opbouwfase kunnen tevens personeelsleden worden aangeworven. Deze werving wordt overeenkomstig de geldende regelgeving voorafgaand ter goedkeuring voorgelegd aan de Vlaamse Regering.

B.2 Projectmatige aanpak

- De Vlaamse overheid draagt de operationele organisatie en oprichting van de dienst over aan een projectleider, die binnen het Agentschap van Binnenlands Bestuur op niveau A2 wordt aangeworven. In deze positie kan de projectleider gebruik maken van de facilitaire diensten van de Vlaamse overheid én samenwerken met de personeelsleden van het Agentschap Binnenlands Bestuur die nu reeds betrokken zijn bij de beleidsondersteuning over de (erkenning van de) lokale geloofsgemeenschappen. De positionering van de projectleider is louter pragmatisch en houdt géén voorafname in op de toekomstige positionering van de nieuwe dienst.
- De projectleider staat in voor :
 - de opmaak van een projectplan tot oprichting van de Informatie- en screeningdienst waarin o.a. volgende aspecten worden opgenomen:
 - de juridische structuur en de inbedding van de dienst binnen het geheel van de Vlaamse overheid: wijze van analyse en timing
 - de personeels- en organieke behoeften van de dienst (o.a. wat betreft aantal VTE, benodigde competenties en benodigde bevoegdheden): wijze van analyse en timing;
 - de concretisering van de informatievergaring en de informatie-uitwisseling tussen de dienst en alle relevante stakeholders, met in het bijzonder de diensten van ABB, de verbindingsofficier geïntegreerde politie en de diensten van de veiligheid van de Staat: plan van aanpak en timing
 - de interne informatiebeheersing binnen de dienst (o.a. wat betreft de mogelijke noodzaak van informatica-programma's): wijze van analyse en timing
 - een plan van aanpak m.b.t. de oprichting en werking van de dienst;
 - de effectieve oprichting en organisatie van de Informatie- en screeningdienst op de lokale geloofsgemeenschappen overeenkomstig het projectplan en de beslissingen ter zake van de Vlaamse Regering (zie hoger);
 - het begeleiden en leiden van de Informatie- en screeningdienst op de lokale geloofsgemeenschappen in oprichting in de opbouwfase, tot de definitieve aanduiding van het diensthoofd.

3. FINANCIËLE IMPACT

Deze nota ter houdt geen financieel of budgettair engagement in vanwege het Vlaams Gewest of de Vlaamse Gemeenschap.

4. AKTENAME DOOR DE VLAAMSE REGERING

De Vlaamse Regering neemt akte van:

- de conceptnota ter en de erin vervatte principes.

De Vlaamse minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen

Bart Somers